



**NYKYTAIDETTA NAPAPIIRILTÄ MAAILMALLE**

Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisten toimintojen malli



Rovaniemen kulttuurijohtaja Marja Widenius ja kuraattori Reet Varblane I live on the Arctic Circle -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Kastellaanimaja Galleriissa (vas.). Galleristi Maile Grynberg ja Lapin taidetoimikunnan pääsihteeri Tomi Aho I live on the Arctic Circle -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Disaini ja Arhitektuuri Galleriissa (oik.).

## Julkaisijat



LAPIN  
TAITEILIJASEURA

Lapin taiteilijaseura / Magenta-hanke  
Kairatie 3, 96100 Rovaniemi, Suomi  
Puh. +358 50 406 3632  
[www.lapintaiteilijaseura.fi](http://www.lapintaiteilijaseura.fi)



SUOMEN VIRON-  
INSTITUUTTI

Suomen Viron-instituutti  
Harju 1, 10146 Tallinn, Eesti  
Puh. +372 631 3917  
[www.finst.ee](http://www.finst.ee)

## Kustantaja

Suomen Viron-instituutin säätiö / Helsinki  
ISBN 978-952-93-2416-3 (nid.)  
ISBN 978-952-93-2417-0 (PDF)

Kannen kuva: Markku Heikkilä: Paimen 2, 2010, digitaalinen värivalokuva, pigmenttivedos, 43 x 60 cm.  
Julkaisun valokuvat: Indrek Grigor, Margot Holts, Suvi Kiukas, Olli Moisio  
Kielenhuolto: Sofia Björklöf



Luovan talouden keskus Tartossa Karvanlähtöaika-kiertonäyttelyn avajaisiltana (vas.). Suomen Viron-instituutin kulttuurivastaava Heidi Iivari pitää avajaispuhetta Loov Galeriissa Tartossa Karvanlähtöaika-näyttelyn avajaisissa (oik.).

## SISÄLLYS

1. Johdanto .....	4
2. Hankkeen toteuttajat	6
2.1. Suomen Viron-instituutti .....	6
2.2. Lapin taiteilijaseura .....	6
2.3. Magenta-hanke .....	7
2.4. Suomen Riian-suurlähetystö .....	7
3. Kansainvälisyyden merkitys lappilaiselle kuvataiteelle .....	8
3.1. Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisen toiminnan mahdollisuudet ja haasteet .....	8
3.2. Lapin taiteilijaseuran kansainvälisen toiminnan linjaus .....	9
3.3. Suomen kulttuuri-instituutit verkottajina kansainvälisessä toiminnassa .....	9
4. Kansainvälisten toimintojen malli .....	11
5. Hankkeen pilottiprojektit .....	14
5.1. Yhteistyön kehittyminen .....	14
5.2. Karvanlähtöaika-kiertonäyttely Virossa ja Latviassa .....	15
5.3. I Live on the Arctic Circle -näyttelykokonaisuus Tallinnassa ja Riiasa .....	16
6. Yhteenveto .....	20
Lähteet .....	21
Liite: Hankkeeseen osallistuneet organisaatiot ja yhteistyötahot .....	22



Kuraattori Reet Varblane esittelee *I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuutta lehdistötilaisuudessa Riiassa Slazds Galerijassa.

## I. Johdanto

Kansainvälinen toiminta on yksi Lapin taiteilijaseuran toiminnan keskeisiä sisältöjä. Vastatakseen kulttuurin tuotannon ja tukemisen tavoissa tapahtuneeseen muutokseen seura on laajentanut kansainvälistä toimintaansa ja tehnyt strategisen päätöksen keskittää sitä Viroon, Latviaan ja Liettuaan sekä Barentsin alueelle. Syksyllä 2011 Lapin taiteilijaseura alkoi yhteistyössä Suomen Viron-instituutin kanssa työstää kansainvälisten toimintojen mallia Lapin taiteilijaseuran käyttöön. Kehittämisprosessi luo uuden toimintamallin kuvataiteen kansainvälisistä toiminnoista taiteilijoille, kuraattoreille sekä tuottajaportaalle ja lisää tietoisuutta lappilaisesta kuvataiteesta Viron, Latvian ja Liettuan alueella. Mallin avulla kansainväliseen toimintaan luodaan rakenteita, laajennetaan kontaktiverkostoa sekä turvataan toiminnan jatkuvuus. Mallin avulla luodaan myös keskitettyä ja pitkäjänteistä kulttuurivaihto- ja vientitoimintaa lappilaiselle kuvataiteelle.

Kulttuuriviennin edistäminen on viime vuosina nostettu keskeiseksi osaksi suomalaista kulttuuripolitiikkaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan kokonaan kattava suomalainen taidelaitos- ja taidekasvatusjärjestelmä sekä taiteen tukijärjestelmä tuottavat kansainvälisesti kiinnostavia ja kilpailukykyisiä taide-teoksia ja taide-esityksiä, joiden runsauteen nähden

Suomen kotimarkkinat ovat suppeat. Suomalaiset luovan talouden toimialat ovat kehittymässä ja niiden merkityksen maan kansantaloudelle arvioidaan vahvistuvan. Suomalaisten kulttuurituotteiden viennin edistämisen tavoitteena on vahvistaa Suomi-brändiä maailmalla sekä lisätä vientituloja ja kulttuurialan työllistymismahdollisuuksia. (OKM 2012a.)

Vuosina 2007–2011 toteutettiin Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelma, joka loi ensimmäistä kertaa tavoitteellisen ja poikkihallinnollisen viitekehyksen kulttuuriviennin edistämistä varten. Ohjelma pohjautui tietoon siitä, Suomessa tuotetaan runsaasti korkeatasoista ja omaleimaista kulttuuria, mutta kotimainen kulttuurin kulutus tuskin voi enää merkittävästi kasvaa ja toisaalta kansainväliset kulttuurin markkinat ovat kasvaneet nopeasti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemassa kehittämisohjelman loppuraportissa Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa ohjelman yleisenä tavoitteena mainitaan nostaa luovat ja kulttuurin toimialat tasavertaisiksi ja tunnustetuiksi vientialoiksi muiden vientialojen rinnalle. Kulttuuripolitiikan kannalta tavoitteena on myös ollut vahvistaa kulttuurin taloutta sekä parantaa taiteen ja kulttuurin alan ammattilaisten mahdollisuuksia hyödyntää palveluitaan ja tuotteitaan myös kansainvälisesti. (OKM 2011a: 5.)

Myös valtioneuvoston selonteossa kulttuurin tulevaisuudesta kulttuurivienti nostetaan nykytilanteessa keskeiselle sijalle. Selonteossa mainitaan kulttuurin tuotantotavoissa tapahtumassa olevia muutoksia: toimintojen verkostoituminen sekä julkisen, yksityisen, kolmannen sektorin sekä kansainvälisten yhteistuotantojen lisääntyminen. Kulttuuritoimialojen talouteen liittyen selonteossa nostetaan esiin kulttuuriyrittäjyyden ja kulttuuriviennin edellytysten, kuten kulttuurin tuotteistamisen, konseptoinnin, liiketalousosaamisen ja markkinoinnin sekä manageritoiminnan kehittäminen. (OKM 2011b: 14, 18.)

Kulttuurivienti voi riittävän laajaksi kehittyessään monipuolistaa vientirakennetta sekä lisätä kulttuurin infrastruktuuriin tehtävän julkisen panostuksen tuottavuutta ja kulttuurin alan ammattilaisten tuloja (OKM 2011a: 10). Tämä on tärkeää erityisesti tiukentuvan julkisen talouden tilanteessa, jolloin myös kulttuurin tukemiseen käytetään tulevaisuudessa todennäköisesti vähemmän resursseja. Siksi on tärkeää luoda taiteilijoille uudenlaisia tapoja harjoittaa ammattiaan.

Lapin taiteilijaseuran tavoitteina kansainvälisten toimintojen mallin luomisessa on parantaa kuvataiteen alan ammattilaisten mahdollisuuksia hyödyntää

ammattitaitoaan kansainvälisesti, rakentaa toimivia yhteistyöverkostoja sekä varmistaa kansainvälisten toimintojen suunnitelmallisuus ja jatkuvuus.

Pääyhteistyökumppanin, Suomen Viron-instituutin, tavoitteena yhteistyöhankkeessa on oman toiminta-ajatuksensa mukaisesti edistää pitkän tähtäimen kulttuurituotanto- ja toimintamallien liikkeelleläähtöä sekä saattaa toimijoita yhteen ja auttaa heidän verkostoitumistaan. Lapin taiteilijaseura tulee soveltamaan hankkeen avulla luotua kansainvälisten toimintojen mallia myös muiden alueiden kansainvälisissä toiminnoissa ja kansainvälisten verkostojen luomisessa.

Kansainväliseen suunnitelmaan pyritään tuomaan myös paikallinen näkökulma sitouttamalla ja osallistamalla Lapin taiteilijaseuran kansainvälisiin projekteihin myös muita Lapin alueen toimijoita. Tavoitteena on tiivistää paikallista yhteistyötä yhteisten kulttuurivaihtoprojektien kautta. Lapin taidetoimikunnan ja Rovaniemen kaupungin kanssa tehdyn yhteistyön vahvistaminen, muiden visuaalisten alojen yhdistäminen kuvataideprojekteihin ja poikkitaiteellinen yhteistyö tukevat laajemmin lappilaisen taiteen näyttäytymistä ulkomailla ja tarjoavat uusia yhteistyömahdollisuuksia ulkomaisten toimijoiden kanssa.

Tallinnassa ja Rovaniemellä 12.2.2013

Suvi Kiukas  
CIMO-harjoittelija  
Suomen Viron-instituutti

Merja Briñón  
manageri  
Lapin taiteilijaseura ja Magenta-hanke

Riitta Heinämaa  
johtaja  
Suomen Viron-instituutti

Allekirjoittaneet ovat yhteistyössä ideoineet ja työstäneet raportin. Kirjoitusprosessista ovat vastanneet Suvi Kiukas ja Merja Briñón. Riitta Heinämaa on keskittynyt työskentelyprosessissa kulttuuriviennin näkökulmaan. Aloitteen mallin luomisesta keväällä 2011 teki Merja Briñón.

Tämä kansainvälisten toimintojen malli on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön Suomen Viron-instituutille myöntämän kulttuurivientituen turvin. Lisäksi hankkeen pilottiprojekteja ovat tukeneet Lapin taidetoimikunta, Frame-säätiö ja hankkeen toteuttajat.





Taiteilija Riikka Jokiaho *I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Kastellaanimaja Galeriissa (vas.). Lappilaisia taiteilijoita *I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Haus Galeriissa (oik.).

## 2. Hankkeen toteuttajatahot

### 2.1. Suomen Viron-instituutti

Suomen Viron-instituutin tehtävänä on ylläpitää ja kehittää suomalais-virolaisia kulttuurisuhteita ja koulutusyhteistyötä, tiedottaa Suomesta sekä edistää Suomen ja Viron välisiä yhteyksiä yhteiskunta- ja elinkeinoelämän eri aloilla. Instituutin toiminnasta vastaa Suomen Viron-instituutin säätiö – Stiftelsen för Finland i Estland. Säätiön perustajiin lukeutui 40 suomalaista korkeakoulua, järjestöä ja yritystä sekä opetusministeriö ja opetushallitus. Säätiön kotipaikka on Helsinki.

Suomen Viron-instituutti toteuttaa instituuttia ylläpitävän säätiön säännöissä määriteltyä toiminta-ajatusta. Instituutin toiminnan tavoitteena on luoda uusia verkostoja ja yhteyksiä, vahvistaa henkilösuhteita sekä myötävaikuttaa erilaisten prosessien liikkeellelähtöön. Instituutti tarjoaa suomalaisille ja virolaisille toimijoille kohtauspaikan, jossa voi visioida tulevaisuutta, vaihtaa ideoita ja kokemuksia sekä kehittää erilaisia yhteistyömahdollisuuksia. Toiminnan painopisteenä ovat modernia, innovatiivista ja luovaa yhteiskuntaa edistävät hankkeet. Keskeisiä toimin-

nan alueita ovat mm. kulttuurivientihankkeet, luovan talouden rakenteiden kehittäminen sekä taide ja hyvinvointi. Suomen ja Viron välistä kielellistä vuorovaikutusta instituutti vahvistaa kieliohjelmallaan sekä kirjallisuus- ja kirjastotoiminnan avulla. Instituutti järjestää myös yleisötahtumia ja toteuttaa kierto- näyttelytoimintaa.

Suomen Viron-instituutilla on tilat sekä Tallinnassa että Tartossa. Kummassakin kaupungissa on asetettu aivan keskustaan. Nykyisessä muodossaan säätiönä instituutti on toiminut vuodesta 1994.

### 2.2. Lapin taiteilijaseura

Lapin taiteilijaseura toimii Lapin ammattikuvataiteilijoiden keskusjärjestönä. Sen tarkoituksena on edistää lappilaisen kuvataiteen toimintaedellytyksiä, valvoa kuvataiteilijoiden ammatillisia ja sosiaalisia etuja, työllistää lappilaisia kuvataiteilijoita sekä nostaa kuvataiteen arvostusta ja parantaa sen asemaa kansallisesti ja kansainvälisesti. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys harjoittaa näyttely-, tutkimus-, koulutus- ja

julkaisutoimintaa sekä tekee esityksiä ja aloitteita ja antaa lausuntoja. Lapin taiteilijaseuran kotipaikka on Rovaniemi.

Lapin taiteilijaseuran toimipisteitä ovat Galleria-aidelainaamo Napa ja Studio Mustanapa Rovaniemellä sekä Galleria Kellokas Ylläksellä. Lisäksi seura pyörittää taidelainaamoja Pyhällä ja Pöntsössä Kittilässä sekä Kuukauden taiteilija -näyttelyitä Kulttuuritalo Korundissa Rovaniemellä. Toiminnan keskiössä galleria- ja näyttelytoiminnan lisäksi ovat taidelainaamotoiminnan ja yritys yhteistyön kehittäminen sekä kansainvälinen toiminta. Lisäksi Lapin taiteilijaseura osallistuu erilaisiin taide- ja kulttuuritahtumiin, tuottaa yleisötilaisuuksia, taidetyöpajoja ja taiteilijoiden täydennyskoulutusta. Lapin taiteilijaseura on perustettu vuonna 1990. Koko ajan kasvavassa seurassa on yli 100 ammattitaiteilijaa.

### **2.3. Magenta-hanke**

Vuosina 2011–2013 toteutettavan Magenta-hankkeen lähtökohtana on parantaa lappilaisten taiteilijoiden työllisyyttä ja toimintaedellytyksiä kehittämällä taiteilijoiden täydennyskoulutusta ja Lapin alueen visuaalisen taiteen manageriosaamista. Hankkeessa työllistetään lappilaisia taiteilijoita 20 kuukaudeksi pilottikuntiin ja yhteistyöyrityksiin. Lisäksi tuotetaan perusteita luoda Lappiin visuaalisen taiteen keskus kehittämällä sisältöjä, toiminta- ja yhteistyömaileja sekä aloittamalla toiminta käytännön tasolla. Magenta-hankkeen toiminta-alueena on koko Lapin maakunta. Pilottipaikkakuntia ovat Rovaniemi, Kemi, Tornio, Kemijärvi, Kittilä ja Inari sekä pilottiyrityksiä Santapark, Tahkokallio Design+ ja Santa Claus Hotel. Näissä pilottikunnissa ja -yrityksissä järjestetään taiteilijoiden täydennyskoulutusta ja toteutetaan manageriosaamiseen liittyviä toimia.

Magenta-hanke on Lapin taiteilijaseuran, Lapin yliopiston Koulutus- ja kehittämisspalveluiden ja Taiteiden tiedekunnan sekä Lapin taidetoimikunnan

yhteistyöhanke, joka on saanut rahoitusta Euroopan sosiaalirahastolta ja ELY-keskukselta. Hankkeen omarahoitussuuden rahoittajia Lapin taiteilijaseuran lisäksi ovat yhteistyökunnat, alueen yritykset, Lapin yliopisto ja Lapin taidetoimikunta. Magenta-hankkeen hallinnoija on Lapin yliopiston Koulutus- ja kehittämisspalvelut. Hanke työllistää managerin Lapin taiteilijaseurassa ja projektipäällikön Lapin yliopiston Koulutus- ja kehittämisspalveluissa.

### **2.4. Suomen Riian-suurlähetystö**

Suomen suurlähetystö Riiassa on osa Suomen ulkoasiainhallintoa, jonka toiminta-ajatuksena on edistää Suomen kansallisia etuja ulkomaille ja valvoa Suomen kansalaisten etuja ja oikeuksia. Suurlähetystö Riiassa kehittää ja monipuolistaa Suomen ja Latvian välisiä suhteita.

Suurlähetystö toimii virallisena kanavana Suomen ja Latvian hallitusten välillä ja laajemmin koko Suomen valtioonhallinnon edustajana Latviassa. Suurlähetystö valmistelee ja hoitaa Suomen ja Latvian poliittisen ja viranomaistason yhteydenpitoa sekä edistää yhteiskuntien keskinäistä vuorovaikutusta ja verkostoitumista eri elämänoilla sekä seuraa mm. Latvian ulko-, turvallisuus-, kauppaa- ja sisäpolitiikkaa sekä yleisemmin kehitystä Latviassa ja raportoi siitä Helsinkiin.

Suurlähetystö edistää suomalaisen kulttuurin tuntemusta Latviassa ja tukee eri tavoin kulttuurivaihtoa, tiedotusta sekä kansalaisyhteiskuntayhteyksiä Suomen ja Latvian välillä. Suurlähetystö pitää yhteyttä suomalaistahoihin Latviassa ja edistää yhdessä aktiivisten suomalaistahojen kanssa Suomen tuntemusta Latviassa. Suomen suurlähetystössä Riiassa työskentelee vakituisesti neljä Suomesta lähetettyä ja kahdeksan Latviasta palkattua henkilöä. (Suomen suurlähetystö, Riika.)



Taiteilija Anu Riestola I live on the Arctic Circle -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Agija Suna Makslas Galerijassa (vas.). Avajaisvieraita I live on the Arctic Circle -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Slazds Galerijassa (oik.).

### 3. Kansainvälisyyden merkitys lappilaiselle kuvataiteelle

#### 3.1. Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisen toiminnan mahdollisuudet ja haasteet

Pohjoinen sijainti asettaa Lapissa toimiville kuvataiteilijoille ja kulttuurilaitoksille tiettyjä haasteita, mutta tarjoaa myös mahdollisuuksia niin kotimaassa toimimisen ja näkyvyyden kuin kansainvälisen toiminnan suhteen. Lapin taiteilijaseuran managerin Merja Briñónin (o.s. Miettinen) ja Katariina Imporannan tekemässä selvityksessä (Miettinen & Imporanta 2010: 15–17) kartoitettiin lappilaisten taiteilijoiden omaa näkemystä toimintaympäristönsä ongelmakohdista ja mahdollisuuksista kyselyn ja haastattelun avulla. Kuvataiteilijat näkivät positiivisina seikkoina Lapissa erityisesti tilan ja rauhan tehdä kuvataiteilijan työtä, puhtaan luonnon ja siitä saatavan inspiraation, Etelä-Suomea halvemmat elinkustannukset sekä paremmat työtila- ja rahoitusmahdollisuudet.

Lappi on pohjoisen sijaintinsa vuoksi kaukana Euroopan taiteen keskuksista, joten vaikutteet ja yhteydet muualle Suomeen ja ulkomaille ovat taidetoiminnalle erityisen tärkeitä. Suurimpana haasteena arktisella alueella kuvataiteilijana toimimisessa

nähtiinkin pitkät välimatkat aktiivisiin taiteen keskuksiin Etelä-Suomessa ja Euroopassa. Toiseksi suureksi haasteeksi koettiin ostavan yleisön ja verkostojen puute: Lapissa ei ole kulttuuria ja orientoitumista kuluttaa kuvataidetta eikä kuvataiteelle ole tilausta. Koska lappilaisen ostavan yleisön ja asiakkaiden volyyymi on pieni, voimakkaat Lappiin suuntautuvat matkailijavirrat tulisi voida hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. Samasta syystä tarve suunnata toimintaa ulkomaille voimistuu. (Miettinen & Imporanta 2010: 15–17.)

Kansainvälisen toiminnan näkökulmasta lappilaiset taiteilijat voivat hyödyntää asuin- ja työskentelyalueensa eksoottista leimaa, jonka juuri etäisyys ja pohjoinen luonto osaltaan luovat. Kuvataiteilijat kokivatkin lappilaisuuden kansainvälisessä toiminnassa eduksi, koska Lappi nähdään eksoottisena, mielenkiintoisena paikkana. (Miettinen & Imporanta 2010: 15–17.) Kansainvälisesti Lappia voidaan pitää jopa tunnetumpana kuin muuta Suomea.

Kansainvälinen toiminta koetaan Lapissa tärkeäksi ja se onkin yksi Lapin taiteilijaseuran toiminnan painopisteistä. Lapin taiteilijaseura laajentaa kansain-



välisestä toimintaansa managerin avulla. Seura on yksi Suomen edelläkävijöistä kuvataiteen manageritoiminnan kehittämiseksi. Manageri Merja Briñón (MuM) toimi Lapin taiteilijaseurassa vuosina 2010–2011 visuaalisen taiteen managerina Lapin visuaalisen taiteen keskuksen esiselvityshankkeessa. Rahoittajia esiselvityshankkeessa olivat Lapin liitto, Rovaniemen kaupunki, Lapin taidetoimikunta ja Lapin taiteilijaseura. Esiselvityshanketta seuraa 2013 vuoden loppuun saakka kestävä ESR-rahoitteinen Magenta-hanke, jossa Briñón jatkaa managerin työtään. (Briñón 2012.)

### **3.2. Lapin taiteilijaseuran kansainvälisen toiminnan linjaus**

Vuonna 2011 Lapin taiteilijaseuran hallitus ja kansainvälisyystyöryhmä päättivät keskittää kansainvälistä toimintaa Viroon, Latviaan ja Liettuaan sekä Barentsin alueelle. Laajan ja pitkäjänteisen yhteistyön tavoitteena on lisätä taiteilijoiden liikkuvuutta sekä näyttely- ja taiteilijaresidenssitoimintaa Lapin ja Baltian maiden sekä Barentsin alueen välillä.

Lapin taiteilijaseuran kotipaikka on Rovaniemellä Lapissa, jossa valtakuntien rajat eivät ole säädelleet ihmisten liikkumista. Ruotsin Lappi ja Pohjois-Norja ovat Rovaniemeltä ja Suomen Lapista katsoen lähellä. Yhteiset luonnonolot ja elinkeinot, kuten poronhoito ja matkailu, yhdistävät nykyään näiden alueiden kulttuuria. Barentsin alueen alueelliseen yhteistyöhön on myös poliittista tukea ja rahoitusohjelmia. Näistä syistä Lapin taiteilijaseura suuntaa kansainvälisiä toimintojaan Barentsin alueelle: lähinnä pohjoiseen Ruotsiin ja Norjaan sekä Venäjällä Murmanskien alueelle.

Viro, Latvia ja Liettua on valittu toiseksi Lapin taiteilijaseuran kansainvälisen toiminnan strategiseksi suunnaksi. Lapin taiteilijaseurassa on koettu, että Baltian alueella on kiinnostusta ja ymmärrystä lappilaista nykytaidetta kohtaan. Vastaavasti Lapin taiteilijaseuran jäsenet ovat halukkaita lisäämään yhteistyötä Viron,

Latvian ja Liettuan kanssa, jotka Lapista katsoen ovat yhtä lähellä tai kaukana kuin Etelä-Suomi.

Kansainvälistymisessä pyritään alusta alkaen kaksisuuntaisuuteen: kuvataiteen, taiteilijoiden, kuraattorien ja välittäjäportaan tuonti- ja vientitoimintaan. Viron, Latvian ja Liettuan sekä Barentsin alueen taiteilijoiden ja kuraattorien vierailut sekä ulkomaisen taiteen näyttelyt Lapissa tuovat vaikutteita ja verkostoitumismahdollisuuksia paikalliselle taidemaailmalle ja avartavat myös paikallisen yleisön taidenäkemyksiä. Yhteistyöprojekteissa ulkomaisten kuraattoreiden käyttö eri näyttelykokonaisuuksien taiteilijavalinnoissa tarjoaa ulkopuolisen ammattilaisen näkökulman.

### **3.3. Suomen kulttuuri-instituutit verkottajina kansainvälisessä toiminnassa**

Ulkomailla toimivien suomalaisorganisaatioiden tärkeimpiä tehtäviä on kulttuurivaihdon ja -viennin edistäminen. Suomalaiset kulttuuri- ja tiedeinstituutit ovat kansainvälistä yhteistyötä taide-, kulttuuri-, tutkimus- ja tiedeorganisaatioiden ja niissä työskentelevien ihmisten välillä edistäviä kansalaisyhteiskunnan toimijoita sekä asiantuntijaorganisaatioita, jotka nostavat merkittävästi Suomen näkyvyyttä maailmalla (Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit 2012). Kulttuuri-instituuttien toiminnalla edistetään Suomen kulttuurin ja tieteen alojen yhteistyötä Suomen ja asemamaan välillä sekä luodaan edellytyksiä kulttuuriviennille (OKM 2012b). Instituuttien tavoitteina on tehdä suomalaista kulttuuria, taidetta ja tiedettä tunnetuksi kohdemaissaan sekä edistää Suomen ja kohdemaiden välistä kulttuurivaihtoa sekä -yhteistyötä ja alaansa liittyvää tutkimusta ja opetusta (OKM 2005: 9).

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistä- tiö Cuporen toteuttamassa instituuttien toiminnan vaikuttavuutta kartoittaneessa selvityksessä todetaan instituuttien lisäävän Suomen kansainvälistä näkyvyyttä ja edistävän myönteisen Suomi-kuvan leviä-

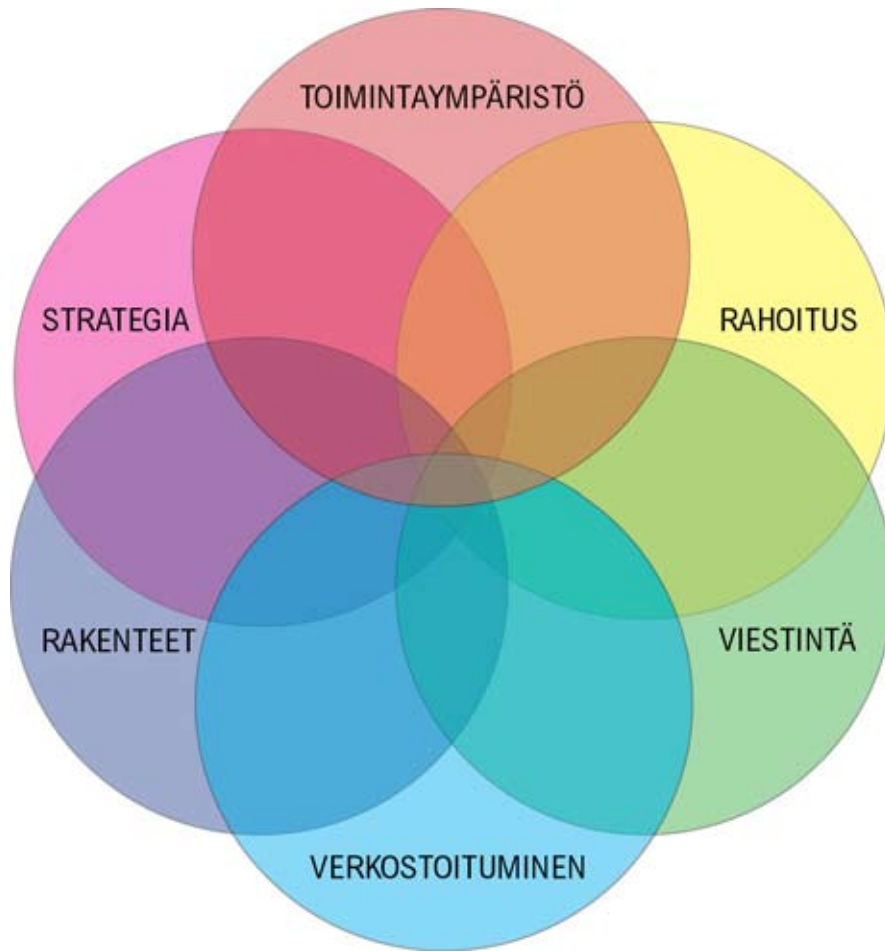
mistä. Selvityksessä todetaan myös, että suomalaisen tieteen ja taiteen instituuttien työntekijöiden oman kokemuksen mukaan kaikki tai miltei kaikki instituuttien harjoittama toiminta edistää kansainvälistymistä. (Kontkanen et al. 2012: 34, 39.)

Kulttuurivientitoiminnassa instituuttien rooli liittyy tiedotukseen, toimijoiden verkostoimiseen ja kontaktipintojen lisäämiseen. Instituuttien suomalaista asiakaskuntaa ovat luovan tuotannon tekijät: muiden muassa taiteilijat, tutkijat ja koulutuksen tarjoajat. Kulttuuriviennin toimintatapoja instituuteissa ovat suhdetoiminta, yhteyksiä luovien hankkeiden synnyttäminen, tukeminen esimerkiksi hankekoordinoinnilla sekä promovoiminen, yhteyksien ja yhteystietorekisterien ylläpito. (OKM 2005: 27.)

Instituutit toimivat paikallisen asiantuntemuksen tietolähteenä, jota eri alojen suomalaiset toimijat voivat käyttää hyödykseen suunnitellessaan ja to-

teuttaessaan omia hankkeitaan. Instituuttien luomien ja ylläpitämien sosiaalisten ja institutionaalisten verkostojen avulla voidaan tehokkaasti löytää oikeita kontaktihenkilöitä ja yhteistyötahoja. Yksi instituuttien päätavoitteista onkin saattaa yhteen ja verkottaa erilaisia toimijoita, minkä avulla kehitetään toimintaa ja rakenteita pitkällä tähtäimellä. Instituuttien pyrkimyksenä on edistää aktiivisesti erilaisten tuotanto- ja toimintamallien liikkeellelähtöä. Instituuttien tavoitteena on olla keskeinen osa Suomen kansainvälistä kulttuurivaihtoa, kulttuuriviennin tukirakenteita ja omalta osaltaan suomalaisen tutkimuksen ja korkeakoulutuksen kansainvälistymisen edistäjä sekä luotettava, kustannustehokas ja asiantunteva kumppani, joka luo lisäresursseja Suomen kulttuurille ja tieteelle. (Kontkanen et al. 2012: 20, 34.)

## 4. Kansainvälisten toimintojen malli



Kaavio 1. Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisten toimintojen malli.

Lappilaisen taiteen kansainvälisten toimintojen mallia pilotoitiin erilaisin osaprojektein, joista suurimmat olivat kiertonäyttely Karvanlähtöaika – Nykytaidetta Lapista (Karvavahetuse aeg – Lapimaa nüüdiskunsti) vuosina 2011–2013 ja I live on the Arctic Circle (Ma elan polaarjoonel) -näyttelykokonaisuus Tallinnassa ja Riassa vuonna 2012. Näissä pilottiprojekteissa kehitettyjä hyviä käytäntöjä voidaan hyödyntää jatkossa lappilaisen taiteen vientityössä. Pilotoinnin tarkoituksena oli lappilaisen kuvataiteen, taiteilijoiden, tuottajaportaan ja kuraattorien vienti Viroon, Latviaan ja Liettuaan sekä vastaavien virolaisten, latvialaisten ja liettualaisten tahojen tuominen Lappiin. Tarkemmin pilottiprojekteista kerrotaan luvussa 5.

Opetusministeriö (2011a) on tehnyt Suomen kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman toimeenpanon, jossa kansainväliset toiminnat on jaettu kuuteen kehittämiskohtaan. Ne ovat kulttuuriviennin rakenteiden, yritystoiminnan sekä klustereiden ja verkostojen kehittäminen, kansainvälinen kulttuuriyhteisö ja vaihto, kulttuuriviennin toimintaympäristö sekä kansainvälinen markkinointi ja promootio. Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisten toimintojen malli mukaillee tätä jakoa.

### **Strategia**

Suunnitelmallisuus on kaikkien organisaatioiden toiminnan hyvien käytänteiden mukainen lähtö-

kohta. Harkittu, keskitetty, pitkäjänteinen toiminta on ammattimaista ja järkevää varsinkin silloin, kun käytettävissä olevat resurssit ovat pienet. Myös kansainvälinen toiminta tulisi suunnitella pitkällä tähtäimellä. Ensimmäinen askel kansainvälisten toimintojen aloittamisessa on strateginen päätös toimintojen sisällöstä ja organisaation johdon sekä avainasemassa olevien työntekijöiden sitoutuminen ja sitouttaminen toimintaan. Jo alkuvaiheessa on syytä pohtia, mikä rooli kansainvälisillä toiminnoilla on organisaation kokonaisstrategiassa ja millä tavoin organisaatio hyödyntää niiden tuloksia muussa toiminnassaan. Myös kansainvälisten toimintojen tavoitteet niin lähitulevaisuudessa kuin pitkällä tähtäimellä tulee selvittää.

### **Toimintaympäristö**

Kansainvälisessä toiminnassa on monia paikallistason ja muiden maantieteellisesti sekä kulttuurisesti lähellä sijaitsevien yhteistyökumppaneiden kanssa työskentelystä poikkeavia seikkoja. Keskeistä on tutustua ulkomaisen yhteistyökumppanin paikalliseen kulttuuriin ja käytäntöihin. Jotta olisi mahdollista toteuttaa aidosti toimivaa, tasaveroista yhteistyötä, on ymmärrettävä uutta toimintaympäristöä ja toimintaa uudessa kontekstissa: erilaisia viestinnän tapoja, organisaatioiden sijoittumista suhteessa toisiinsa, hierarkioita ja yhteyksiä toimijoiden välillä. Erilaisen toimintaympäristön rakenteisiin ja toiminnan tapoihin tutustumisen lisäksi yhteistyökumppaneita etsittäessä myös samankaltaisuuksien ja yhteyksien tunnistaminen esimerkiksi kohdemaan historian, kielen tai traditioiden kanssa voi olla hyödyllistä ja edesauttaa onnistuneen yhteistyön toteutumista. Kansainvälisessä yhteistyössä myös kommunikaation tavoilla on erityinen merkitys. Huomion kiinnittäminen viestinnän tapoihin ja ymmärtämisen varmistaminen onkin tärkeää. (Sikes et al. 2006: 13–26, 34–37, 73.) Neuvotteluihin ja muihin projektiin liittyviin toimiin on suositeltavaa varata tavallista enemmän aikaa niin, että voidaan rauhasa keskustella ja sovittaa erilaiset toimintatavat ja -kulttuurit toimivaksi yhteistyöksi.

### **Rahoitus**

Taidealoilla sopivien rahoituskanavien löytäminen voi olla haasteellista. Projektit rahoitetaan usein eri lähteistä tulevien apurahojen turvin. Tyypillisiä rahoittajia ovat yksityiset ja julkiset säätiöt, taidetoimikunnat, ministeriöt, kaupungit ja kunnat sekä hankkeet, joilla on hyödynnetty luoville aloille suunnattua erityisrahoitusta, kuten esimerkiksi innovaatiotukea. Myös yritys yhteistyön kautta on mahdollista hankkia projektirahoitusta kansainvälisille hankkeille. Kolmannen sektorin toimijalle yhteistyö jo olemassa olevien ulkomailla toimivien suomalaisten organisaatioiden kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Suomi-instituutit ja suurlähetystöt tekevät arvokasta työtä verkottaessaan suomalaisia ja kohdemaidsensa luovien alojen osajia toisiinsa. Rahoitusta hakiessa kannattaa pohtia, mikä taho toimii rahoituksen hakijana. Organisaation omien hakemusten lisäksi on mahdollista harkita myös yhdessä laadittuja hakemuksia.

### **Viestintä**

Suomi-instituuttien ja suurlähetystöjen paikallistuntemus on tärkeää myös tiedottamisen ja markkinoinnin näkökulmasta. Kohdemaan tavat viestiä ja markkinoida taidealan tapahtumia voivat poiketa suuresti kotimaisista viestinnän ja markkinoinnin tavoista. Myös taiteen ostokäyttäytyminen vaihtelee maittain. Lisäksi Suomi-instituuteilla ja suurlähetystöillä on hyvät suhteet paikalliseen lehdistöön sekä paikallisiin luovan alan ja muiden alojen toimijoihin. Onnistunut tiedotus ja markkinointi ovat perusedellytys sille, että tavoitetaan eri taidetapahtumien ja -näyttelyiden kohderyhmät.

### **Verkostoituminen**

Kansainvälisten verkostojen rakentamisessa ammattitaitoinen välittäjäporras on erityisen tärkeässä roolissa. Pitkään ammatissa toimineella managerilla on usein jo valmiiksi muotoutunut suhdeverkosto, jonka avulla voi päästä alkuun myös uusissa kansainvälisissä hankkeissa. Avainhenkilöiden löytäminen



Avajaisiin valmistautumista Agija Suna Makslas Galerijassa Riiassa (vas.). Etualalla Ninni ja Tuomas Korkalon teos *Utopia, Our Land?* (2012) ja takalalla Riikka Jokiahon teos *Hauraat* Latvijas Makslinieku savienibas Galerijassa (oik.).

kohdemaasta on tärkeää: oikeat kontaktit tarjoavat tietoa toisesta maasta ja kulttuurista, voivat luoda yhteyksiä muihin toimijoihin kohdemaassa ja toimivat myös itse potentiaalisina yhteistyökumppaneina. Kansainvälistyminen onkin tärkeää tehdä hallitusti oikeiden yhteistyökumppaneiden kanssa. (Sikes et al. 2006: 34–37.)

Kansainväliset taideprojektit sekä taiteilijoiden, tuottajien ja kuraattorien vierailut mahdollistavat henkilökohtaisten tapaamisten kautta tapahtuvan verkostoitumisen ja sitä kautta edesauttavat muun muassa uusien, taiteilijälähtöisten projektien liikkeellelähtöä. Tapaamisten kautta myös laajempien verkostojen syntyminen erilaisten taide- ja kulttuuri-instituutioiden välillä on mahdollista. Vakiintunut ja aktiivinen kansainvälinen yhteistyöverkosto on kultaakin kalliimpi voimavara luovalla alalla. Toimivassa yhteistyöverkostossa syntyy vastavuoroista, suunnitelmallisesti tulevaisuuteen suuntautuvaa toimintaa.

## Rakenteet

Lappilaisen kuvataiteen vaihto- ja vientitoiminnassa Lapin taiteilijaseura on lähtenyt liikkeelle ajatuksesta, jossa toimintaa kasvatetaan oikeiden yhteistyökumppaneiden kanssa vaiheittain. Kansainvälisten toimintojen mallin tavoitteena on toimia ohjenuorana lappilaisen taiteen viennissä ja kulttuurivaihtoprojekteissa. Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisten toimintojen malli on ensimmäinen askel alueen kuvataiteen viennin rakenteiden luomiseksi. Mallintaminen ja syntyvät toimintatavat ovat alku laajemmalle kehitystyölle, joka on tarpeen alueen kuvataidekentälle. Lapissa panostetaan kansainvälisten toimintojen kehittämiseen tulevan Euroopan Unionin ohjelmakauden tavoitteiden mukaisesti.



Taiteilija Ninni Korkalo ja kuraattori Reet Varblane *I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Agija Suna Makslas Galerijassa (vas.). Etualalla osa Leila Lipiäisen teoksesta Valkoinen peura (2009) ja taka-alalla John Courtin teos Nimetön (2010) Latvijas Makslinieku savienibas Galerijassa (oik.).

## 5. Hankkeen pilottiprojektit

### 5.1. Yhteistyön kehittyminen

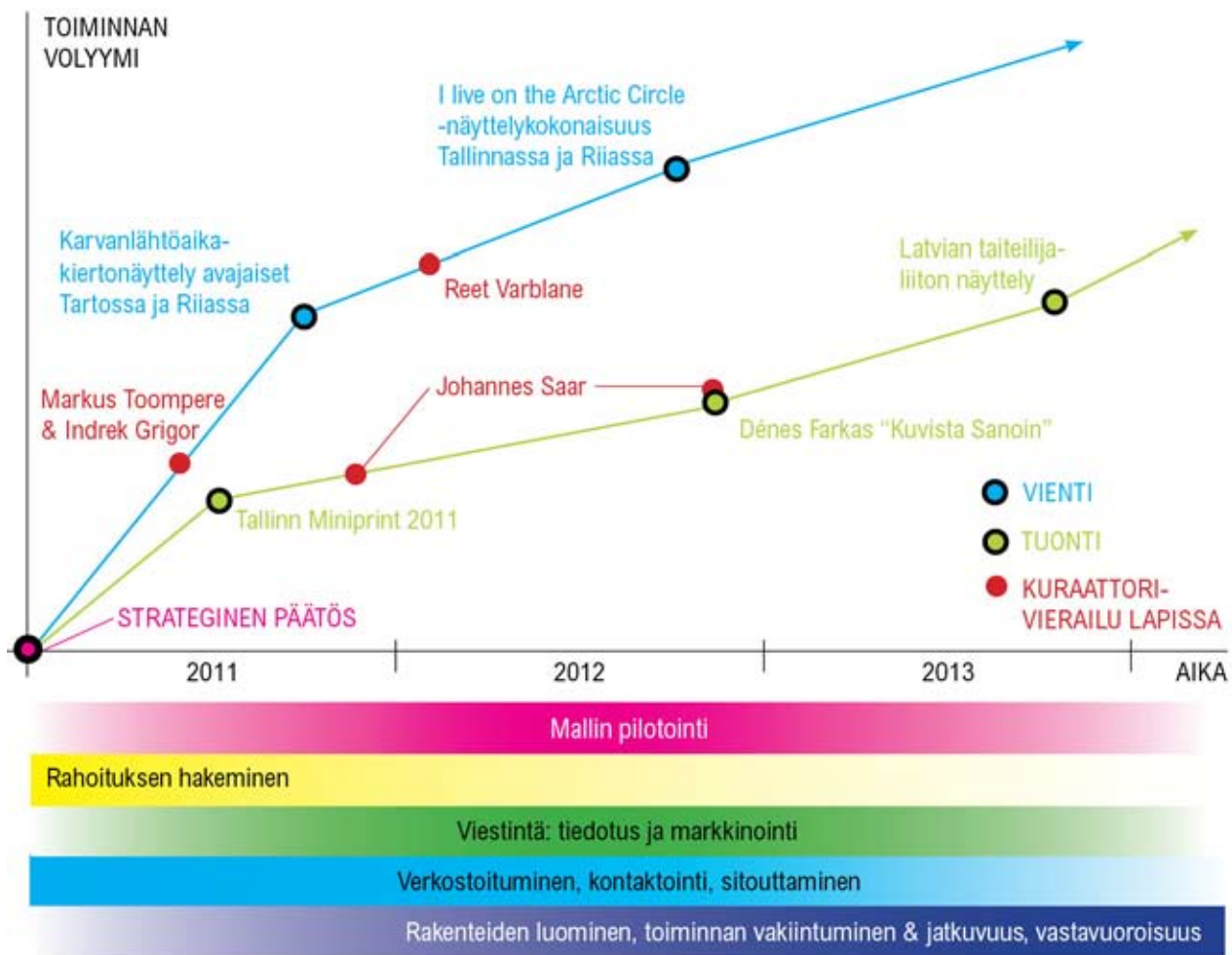
Lapin taiteilijaseuran ja Suomen Viron-instituutin yhteistyöhanketta Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisten toimintojen malli pilotoitiin useassa eri osaprojektissa. Lappilainen taide esittäytyi Virossa ja Latviassa Karvanlähöaika- ja *I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuuksien yhteydessä. Virolaista ja latvialaista taidetta on sekä esitelty että tullaan esitteleään kolmessa eri näyttelyssä Galleria Napassa Rovaniemellä.

Mallin kehittämiprojekti lähti liikkeelle Lapin taiteilijaseuran strategisesta päätöksestä keskittää kansainvälistä toimintaansa Viron, Latvian ja Liettuan sekä Barentsin alueelle. Baltiaa kohti suuntauduttiin ottamalla yhteyttä suomalaistoimijoihin Virossa – tätä kautta alkoi Lapin taiteilijaseuran ja Suomen Viron-instituutin välinen yhteistyö. Verkostoitumismatkojen tuloksena Lapin taiteilijaseura sai Suomen Viron-instituutin avustuksella luotua kontakteja taidemaailman toimijoihin Tallinnassa, Tartossa ja Riassa.

Instituutin kanssa yhteistyössä toteutettiin kaksi lappilaisen taiteen näyttelykokonaisuutta: Suomen

Viron-instituutin tuottama Karvanlähöaika-kierto-näyttely ja *I Live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuus. Molemmat näyttelykokonaisuudet ovat olleet Viron lisäksi esillä myös Latviassa. Suomen Viron-instituutin aloitteesta saatiin käyntiin tuottaja- ja kuraattorivaihto Lapin ja Viron välillä: virolaiset kuraattorit, Tarton taiteilijaseuran galleristi Indrek Grigor ja puheenjohtaja Markus Toompere vierailivat Rovaniemellä keväällä 2011. Kuraattorit veivät Lapista mukaansa myös idean taidelainaamosta ja perustivat taidelainaamon Tarttoon.

Lisäksi Lapin taiteilijaseura aloitti yhteistyön Viron taidegraafikoiden kanssa tuomalla yhteistyössä heidän näyttelynsä Miniprint Tallinn 2011 Galleria Napaan Rovaniemelle kesällä 2011. Näyttely toimi aloituksena näyttelyvaihtoyhteistyölle Lapin taiteilijaseuran sekä virolaisten, latvialaisten ja liettualaisten kuvataideorganisaatioiden välillä. Yhdessä Viron Nykytaiteen Keskukseen (Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus) ja sen johtaja-kuraattori Johannes Saaren kanssa Galleria Napassa esiteltiin kuvataiteilija Dénes Farkasin näyttely Kuvista sanoin syksyllä 2012. Latvian taiteilijaliitto puolestaan saapuu näyttelyineen



Kaavio 2. Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisen toimintomallin kehitystyön eteneminen. Kaavion väripalkit kertovat aiemmin esitetyn mallin osa-alueiden ajallisen sijoittumisen kehitystyöhön.

Galleria Napaan syksyllä 2013. Myös muista yhteistyömahdollisuuksista Lapin, Viron, Latvian ja Liettuan välillä neuvotellaan parhaillaan.

## 5.2. Karvanlähtöaika-kiertonäyttely Virossa ja Latviassa

Kiertonäyttely Karvanlähtöaika – Nykytaidetta Lapista (Karvavahetuse aeg – Lapimaa nüüdiskunsti) toteutettiin Suomen Viron-instituutin, Lapin taiteilijaseuran ja Tarton taiteilijaseuran (MTÜ Tartu Kunstnike Liit) yhteistyönä. Suomen Viron-instituutti tuotti kiertonäyttelyn Alfred Kordelinin säätiön apurahan turvin. Näyttelyn kuraattoreiksi Suomen Viron-instituutti kutsui Indrek Grigorin ja Markus Toomperen

Tarton taiteilijaseurasta. Kuraattorit vierailivat Rovaniemellä toukokuussa 2011: matkan päätarkoituksena oli valita taideteokset kiertonäyttelyä varten. Kiertonäyttely esittelee 22 teosta 14 taiteilijalta.

Näyttely aloitti kolmivuotisen kiertueensa Tartosta Loov Galeriasta syyskuussa 2011. Avajaisiin osallistui taiteilijaseurojen ja Suomen Viron-instituutin yhteistyötahojen edustajia Suomesta ja Virossa sekä lappilaiset kuvataiteilijat Essi Korva ja Olli Moisio. Tartosta näyttely vietiin Riian yliopiston akateemiseen kirjastoon Latviaan. Mediassa kiertonäyttely noteerattiin syksyllä 2011 Virossa Tarton Postimees-lehdessä, Radio Kukussa, aikakauslehti Kodukirissa sekä Suomessa Yleisradion kulttuuriuutisissa. Riiassa näyttelystä kiinnostui lehdistön ja radiokanavien lisäksi kaksi televisiokanavaa. Latviasta näyttely tuotiin



Karvanlähtöaika-kiertonäyttelyn avajaiset Riian yliopiston akateemisessa kirjastossa.

tammikuussa 2012 jälleen Viroon. Vuoden 2012 aikana näyttely on ollut Suomen Viron-instituutin organisoimana esillä useissa kirjastoissa, kulttuuritaloissa ja gallerioissa eri puolilla Viroa.

### **5.3. I Live on the Arctic Circle -näyttelykokonaisuus Tallinnassa ja Riassa**

I Live on the Arctic Circle (Ma elan polaarjoonel) -projektin esivalmistelu aloitettiin maaliskuussa 2011, jolloin Lapin taiteilijaseuran manageri Merja Briñón teki ensimmäisen verkostoitumismatkan Tallinaan. Vierailullaan hän teki kartoitusta kuraattoreista ja gallerioista tulevaa näyttelyvierailua varten ja onnistui luomaan ensimmäiset kontaktit useisiin gallerioihin. Briñón tapasi useita keskeisiä yhteistyötoimijoita ja alkutunnustelujen myötä sai tehtyä sopimukset Lapin taiteilijaseuran näyttelyistä kolmessa tallinnalaisgalleriassa (Haus Galerii, Vabaduse Galerii ja Allee Galerii) elokuussa 2012.

Toisella verkostoitumismatkalla Tallinaan ja Riikaan joulukuun 2011 alussa Lapin taiteilijaseura ja

Suomen Viron-instituutti jatkoivat kontaktien luomista vuonna 2012 järjestettävää näyttelykokonaisuutta varten. Riassa Suomen suurlähetystö oli tärkeä yhteistyökumppani ja verkottaja. Matkan aikana Lapin taiteilijaseura sai tehtyä sopimukset näyttelytilasta Agija Suna galerijan ja Slazds galerijan kanssa. Sopimus kolmannesta galleriatilasta tehtiin vuoden 2012 keväällä: sopimus Latvian taiteilijaliiton gallerian kanssa saatiin solmittua Suomen Riian-suurlähetystön avulla. Joulukuussa 2011 Lapin taiteilijaseuran manageri Merja Briñónin mukana Riassa ja Tallinnassa olivat Lapin taidetoimikunnan pääsihteeri Tomi Aho ja populaarimusiikin läänintaiteilija Hannu Raudaskoski, jonka kanssa suunniteltiin tulevaan näyttelyprojektiin liittyvää poikkitaiteellista yhteistyötä musiikin ja kuvataiteen välille. Matkan aikana Lapin taiteilijaseura sai solmittua sopimukset syksyn 2012 näyttelyistä tallinnalaisten Disaini- ja Arhitektuuri Galeriin sekä Kastellaanimaja Galeriin kanssa. I live on the Arctic Circle -näyttelykokonaisuuden esivalmisteluihin kuului myös Suomen Viron-instituutin kustantama kuraattori Reet Varblanen vierailu Lapissa tammikuussa 2012, jolloin tämä tapasi Lapin taiteilijaseuran





Karvanlähtöaika-kiertonäyttelyn kuraattori Markus Toompere pystyttämässä näyttelyä Riian yliopiston akateemisessa kirjastossa (vas.). Suomen Viron-instituutin, Lapin taidetoimikunnan ja Lapin taiteilijaseuran edustajia verkostoitumassa Riassa (oik.).

taiteilijoita ja tutustui heidän työtiloihinsa sekä teoksiinsa Kemin ja Rovaniemen alueilla.

Elokuussa 2012 avattiin *I Live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuus viidessä tallinnalaisessa galleriassa. Avajaisissa olivat läsnä Suomen Tallinnan-suurlähetystön lehdistö- ja kulttuurineuvos Marjo Näkki, Rovaniemen kulttuurijohtaja Marja Widenius, Lapin taidetoimikunnan pääsihteeri Tomi Aho, Suomen Viron-instituutin johtaja Riitta Heinämaa, galleristit Piret Meos, Maile Grünberg, Jutta Kivimäe, Juhan Kohal ja Maarika Vanik, Lapin taiteilijaseuran taiteilijat Ninni ja Tuomas Korkalo, Riikka Jokiahon, Leila Lipiäinen, Liisa Karintaus ja Mari Oikarinen sekä taiteilijaseuran manageri Merja Briñón. Neljässä galleriassa ja avajaisten jatkoklubilla esiintyivät yhdessä lappilaiset ja virolaiset muusikot: kitaristi-basisti Hannu Raudas-koski, basisti Jarmo Saitajoki ja saksofonisti-huilisti Hande Mikkola Lapista sekä laulaja-kitaristi Arvi Tapver ja rumpali Jaanus Palm Virosta.

Tallinnasta näyttelykokonaisuus jatkoi matkaansa Riikaan, jossa se oli esillä kolmessa galleriassa syys-lokakuussa 2012. Riassa avajaisiin osallistuivat suurlähettiläs Pirkko Hämäläinen ja suurlähetystön

osastosihteeri Petra Sarias sekä tiedotussihteeri Daina Klavina, Latvian yliopiston professori Leons Taivans, Rovaniemen kulttuurijohtaja Marja Widenius, kuraattori Reet Varblane, galleristit Agija Sõna, Katrina Toivane ja Igors Dobicins, Suomen Viron-instituutin johtaja Riitta Heinämaa, Lapin taiteilijaseuran manageri Merja Brinón sekä taiteilijat Anu Riestola ja Ninni Korkalo.

*I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuutta ovat rahoittaneet opetus- ja kulttuuriministeriö, Frame-säätiö, Lapin taidetoimikunta, Suomen Viron-instituutti, Suomen Riian-suurlähetystö, Lapin taiteilijaseura ja Magenta-hanke (ESR).

Näyttelyn tiedotuksessa käytettiin sekä perinteisiä että sähköisiä tiedotuskanavia. Erilaisia ilmaisia tiedotuskanavia hyödynnettiin runsaasti. Lehdistötiedotteiden lisäksi tiedotuskanavina toimivat Suomen Viron-instituutin ja Lapin taiteilijaseuran koti- ja facebook-sivut. Lisäksi galleriat tiedottivat näyttelykokonaisuudesta omille kontakteilleen. Näkyvyyttä näyttelyille Tallinnassa toi myös Disaini- ja Arhitektuuri Galerian ikkuna, johon tilattiin näyttelyn otsikko suurena tarratekstinä. Kulttuurilehti *Sirp* julkaisi use-

an sivun juttukokonaisuuden, jossa lappilaiset vierailijat esittäytyivät itse kirjoitetuin tekstein. Näyttelyt saivat palstatilaa muun muassa Tallinnan kaupungin paikallislehdessä Pealinn. Näyttelykokonaisuus oli esillä myös verkkomediassa sekä Viron yleisradiossa (Eesti Rahvusringhääling) ja Tallinnan paikallisteleviossa. Riiassa näyttelyitä esiteltiin verkkomediassa sekä Diena- ja Biznes&Baltija-lehdissä. Mediassa keskityttiin esittelemään ja kuvailemaan lappilaisen taiteen näyttelykokonaisuutta; kritiikkiä näyttelyistä ei ilmestynyt kummassakaan maassa.

Näyttelyiden yhteydessä Suomen Viron-instituutti toteutti myös lomakemuotoisen kävijäkyselyn. Kyselyyn vastasi Tallinnassa 16 ja Riiassa 26 henkilöä. Palaute oli pääasiallisesti positiivista ja useat vastanneet olivat kiinnostuneita saamaan myös lisätietoa lappilaisesta kuvataiteesta.

Kurattori Reet Varblanen kokemuksen mukaan yhteistyöprojekti lappilaisten taiteilijoiden kanssa sujui erittäin hyvin. Varblane on työskennellyt paljon

ulkomaalaisten taiteilijoiden kanssa ja kokee kansainvälisen yhteistyön tekemisen hyvin hedelmällisenä. Työskentely on hänen mukaansa usein helpompaa kuin virolaisten taiteilijoiden kanssa työskentely, jolloin rajoittavina tekijöinä saattavat olla ennakkotiedot taiteilijan taustasta ja sijoittumisesta virolaisen taidemaailman hierarkiassa. Varblane ihastelee Lapin taiteilijaseuraan kuuluvien taiteilijoiden yhteishenkeä, joka on muodostunut yhteisten projektien kautta. Hän kokee yhteishengen tehneen yhteistyöstä lappilaisten taiteilijoiden kanssa hyvin miellyttävää.

Lappilaisessa taiteessa on Varblanen mukaan runsaasti tasoeroja, mutta kaiken kaikkiaan Lapin taiteilijaseuraan kuuluu paljon taiteilijoita, jotka yltyvät mainiosti kansainväliselle taidekentälle. Lappilaisen taiteen tuomisessa kansainväliselle kentälle Varblane ehdottaa myös laajempaa poikkitaiteellista yhteistyötä elokuvan – erityisesti dokumenttielokuvan – ja esimerkiksi musiikin kanssa. Lapin taiteella on hänen mukaansa hyviä vientimahdollisuuksia; projektia voisi

### I live on the Arctic Circle

#### -näyttelykokonaisuuteen osallistuneet galleriat

#### Tallinna (kävijöitä yhteensä 2400)

Kastellaanimaja Galerii 3.8. - 7.9.

Galerii Allee 4. - 25.8.

Haus Galerii 4.8. - 7.9.

Vabaduse Galerii 3. - 21.8.

Disaini- ja Arhitektuuri Galerii 3. - 21.8.

#### Riika (kävijöitä yhteensä 700)

Agijas Sunas Makslas galerija 13.9. - 2.10.

Galerija Slazds 13.9. - 9.10.

Latvijās Maksliniekū savienības galerija 13.9. - 9.10.

### I live on the Arctic Circle

#### -näyttelykokonaisuuteen osallistuneet taiteilijat

Mervi Autti

John Court

Joseph James

Riikka Jokiaho

Anssi Hanhela

Liisa Harju

Markku Heikkilä

Maria Huhmarniemi

Liisa Karintaus

Maria Kausalainen

Tuomas & Ninni Korkalo

Kalle Lampela

Leila Lipiäinen

Tuuli Mukka

Mari Oikarinen

Anu Riestola

Terhi Silenius

Tuula Turkki

CSCAA Contemporary Santa Claus Artist Association  
(Kalle Lampela & Eemil Karila)

**Karvanlähtöaika -näyttelyn näyttelypaikat  
vuoden 2012 loppuun mennessä**

- 15.9 - 4.10.2011 Galerii Loov, Tartto  
2.12.2011 - 15.1.2012 Riian yliopiston akateeminen kirjasto, Riika  
23.1 - 16.2.2012 Võrun kaupungingalleria, Võru  
27.2 - 19.3.2012 Kohtla-Järven pääkirjasto, Itä-Virumaa  
2. - 30.4.2012 Viljandin kaupungingalleria, Viljandi  
6. - 27.3.2012 Narva Muuseum, Narva  
3. - 30.4.2012 Jõhvin kaupungingalleria, Itä-Virumaa  
5. - 28.9.2012 Savernan kirjasto, Põlvamaa  
2.10. - 30.11.2012 Kõrvekülan kirjasto, Tartumaa  
4.12.2012 - 31.1.2013 Valgan kulttuurikeskus, Valga

**Karvanlähtöaika -näyttelyyn  
osallistuneet taiteilijat**

- Raija Aula  
Mia Hamari  
Anssi Hanhela  
Ilona Kivijärvi  
Ninni Korkalo  
Tuomas Korkalo  
Essi Korva  
Leila Lipiäinen  
Riitta Moilanen  
Olli Moisio  
Tuuli Mukka  
Marketta Nilsen  
Elina Sipilä  
Sointu Viinikka

jatkaa esimerkiksi Liettuan ja Unkarin suuntaan. Varblane ottaa myös esiin kulttuurivaihdon kysymykset. Hän näkee *I Live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuudelle hyvänä jatkona Virosta, Latviasta, Liettuasta ja Venäjältä kootun, tiettyyn teemaan sidotun identiteettejä käsittelevän näyttelykokonaisuuden, joka puolestaan voisi vierailla Rovaniemellä.

Lapin taiteilijaseuran taiteilijoiden Ninni ja Tuomas Korkalon näkemys kansainvälisestä projektista on niin ikään pääsääntöisesti positiivinen. Yhteistyön toimivuus on huomattu puolin ja toisin: taiteilijat kokevat erityisesti kuraattorin kanssa tehdyn kiinteän yhteistyön tärkeänä. Ninni Korkalolle henkilökohtaisesti kuraattori Reet Varblanen kanssa käydyt keskustelut ovat olleet hedelmällisiä hänen työskentelynsä kannalta. Taiteilijoiden mielestä myös työskentely suuremmissa näyttelytyöryhmissä oli heille antoisaa, sillä töiden jakautuessa useammalle ihmiselle taiteili-

jat kykenivät keskittymään itse teoksiin paremmin.

Verkottumisen osalta projektissa olisi ollut parantamisen varaa, sillä taiteilijat kokivat saaneensa valitettavan vähän paikallisia taiteilijakontakteja. Ninni Korkalon kokemuksen mukaan omien kontaktien saaminen saattaa vaikeutua, kun järjestäjätahona on organisaatio kuten Lapin taiteilijaseura, jolloin yhteydenottoja ja yhteistyösopimuksia ei välttämättä tee taiteilija itse. Toisaalta taiteilijat tapasivat taiteilija- ja kurattorivaihdon kautta virolaisia taiteilijoita Rovaniemellä. Esimerkiksi Dénes Farkasin näyttely Galleria Napassa Rovaniemellä tarjosi mahdollisuuden tutustua paitsi taiteilijaan itseensä, myös kuraattori Johannes Saareen. Kokonaisuutena taiteilijat kokevat projektin olleen positiivinen ja heidän työskentelynsä hyödyllinen. He myös uskovat lappilaisen taiteen vientimahdollisuuksiin ja pyrkivät toteuttamaan vientiä omasta puolestaan myös ruohonjuuritasolla.



Lapin taidetoimikunnan pääsihteeri Tomi Aho sekä taiteilijat Leila Lipiäinen, Tuomas Korkalo ja Ninni Korkalo *I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Vabaduse Galeriissa (vas.). Taiteilija Mari Oikarinen ja kuraattori Reet Varblane *I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuuden avajaisissa Kastellaanimaja Galeriissa (oik.).

## 6. Yhteenveto

Suomen Viron-instituutin, Lapin taiteilijaseuran ja Magenta-hankkeen tiiviin yhteistyön seurauksena kehitettiin Lappilaisen kuvataiteen kansainvälisten toimintojen malli. Mallia pilotoitiin useassa eri osaprojektissa. Lappilainen taide esittäytyi Virossa ja Latviassa Karvanlähtöaika- ja *I live on the Arctic Circle* -näyttelykokonaisuuksien yhteydessä. Virolaista ja latvialaista taidetta sekä esiteltiin että tullaan esitlemään kolmessa eri näyttelyssä Galleria Napassa Rovaniemellä. Tärkeässä roolissa mallia kehitettäessä olivat myös virolaisten kuraattoreiden vierailut Lappiin. Näitä vierailuja järjestettiin kehitystyön aikana neljä kappaletta.

Kansainvälisten toimintojen rakenteellinen kehittäminen on tärkeää. Mallin kehitystyön tuloksena yhteistyötahot ovat luoneet lappilaisen kuvataiteen kansainväliseen toimintaan uusia rakenteita ja ovat laajentaneet kansainvälistä kontaktiverkostoa. Mallin avulla voidaan vaikuttaa kansainvälisen toiminnan jatkuvuuteen. Mallin kehitystyö on alku keskitetyille ja

pitkäjänteiselle kulttuurivaihto- ja vientitoiminnalle.

Mallin kehittämisen myötä Suomen Viron-instituutti, Lapin taiteilijaseura ja Magenta-hanke vastaavat kulttuurin tuotannon ja tukemisen tapojen muutokseen. Lappilaisen kuvataiteen esittäytymiset lisäävät positiivista mielikuvaa Lapista aktiivisena ja kulttuurimyönteisenä alueena. Lisäksi Lapin taiteilijaseura sekä lappilaiset taiteilijat, kuraattorit ja tuottajat saavat käyttöönsä työkalun, jonka avulla he pystyvät suunnittelemaan ja toteuttamaan kansainvälisiä toimintojaan entistä paremmin. Rakenteellinen suunnittelu ja toimivat kansainväliset verkostot mahdollistavat taiteilijoiden työllistymisen kansainvälisiin projekteihin ja lisäävät näin visuaalisen alan työllistymismahdollisuuksia. Mallin kehitystyön myötä yhteistyötahot ovat löytäneet toimivan tavan tehdä yhteistyötä sekä kuvataiteen vienti- ja vaihtotoimintaa. Hyvin alkanut yhteistyö on lähtölaukaus pitkäjänteiselle kansainvälisten toimintojen kehittämiselle.

## LÄHTEET

Briñón, Merja 2012. "I Live on the Arctic Circle" – Kansainvälisen viennin toimintamallin kehittäminen Lapin nykyaiteelle. Projektisuunnitelma. Rovaniemi: Lapin taiteilijaseura.

Kontkanen, Riina; Saukkonen, Pasi & Mitchell, Ritva 2012. Vientiä, vaihtoa, vaikuttavuutta. Selvitys kulttuuri- ja tiedeinstituuttien merkityksestä Suomelle. Cuporen verkkojulkaisu 12. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö.

Miettinen, Merja & Imporanta, Katariina 2010. Lapin taiteilijaseuran jäsenistön osaamisen ja seuran kehittämistarpeiden kartoitus. Rovaniemi: Lapin taiteilijaseura.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012a. Kulttuurivienti. <http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuurivienti/?lang=fi> Haettu 19.11.2012.

Opetus- ja kulttuuriministeriö OKM 2012b. Avustus kulttuuri-instituuttien kulttuuriviennin hankkeisiin. [http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/Avustus\\_kulttuuri-instituuttien\\_kulttuuriviennin\\_hankkeisiin.html](http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/Avustus_kulttuuri-instituuttien_kulttuuriviennin_hankkeisiin.html) Haettu 28.11.2012.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011a. Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa. Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007–2011 loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2011:20.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011b. Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2011.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2005. Strategiset linjaukset kulttuuri- ja tiedeinstituuttien tukemiselle. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:26.

Sikes, Michael E; Campbell-Zopf, Mary; Goldstein, Jami & Lawson, Wayne 2006. The Appreciative Journey. A Guide to Developing International Cultural Exchanges. Ohio: Ohio Arts Council.

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit. <http://www.instituutit.fi/fi> Haettu 28.11.2012.

Suomen suurlähetystö, Riika. <http://www.finland.lv/public/default.aspx?nodeid=38437&contentlan=1&culture=fi-FI> Haettu 13.12.2012.

## **LIITE: Hankkeeseen osallistuneet organisaatiot ja yhteistyötahot**

Suomen Viron-instituutti

[www.finst.ee](http://www.finst.ee)

Harju 1, 10146 Tallinn, Eesti

+ 372 631 3917

Johtaja Riitta Heinämaa, [riitta.heinamaa@finst.ee](mailto:riitta.heinamaa@finst.ee)

CIMO-harjoittelija Suvi Kiukas, [suvi.kiukas@gmail.com](mailto:suvi.kiukas@gmail.com)

Lapin taiteilijaseura / Magenta-hanke

[www.lapintaiteilijaseura.fi](http://www.lapintaiteilijaseura.fi)

Kairatie 3, 96100 Rovaniemi, Suomi

+358 50 406 3632

Manageri Merja Brinón, [manageri.lts@gmail.com](mailto:manageri.lts@gmail.com)

Suomen Riian-suurlähetystö

[www.finland.lv](http://www.finland.lv)

Kalpaka bulvaris 1, LV-1605, Riga, Latvia

+371 6707 8800

Osastosihteeri Petra Sarias, [petra.sarias@formin.fi](mailto:petra.sarias@formin.fi)

Rovaniemen kaupunki

[www.rovaniemi.fi](http://www.rovaniemi.fi)

Hallituskatu 7, 96101 Rovaniemi, Suomi

+358 16 3221

Kulttuurijohtaja Marja Widenius,

[marja.widenius@rovaniemi.fi](mailto:marja.widenius@rovaniemi.fi)

Lapin taidetoimikunta

[www.taiteenkeskustoimikunta.fi/web/lappi/lapin-taidetoimikunta](http://www.taiteenkeskustoimikunta.fi/web/lappi/lapin-taidetoimikunta)

Vapaudentie 10, 96100 Rovaniemi, Suomi

+358 295330851

Pääsihteeri Tomi Aho, [tomi.aho@minedu.fi](mailto:tomi.aho@minedu.fi)

Populaarimusiikin läänintaiteilija Hannu Raudaskoski,

[hannu.raudaskoski@minedu.fi](mailto:hannu.raudaskoski@minedu.fi)

Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus

(Viron nykyaiteen keskus)

[www.cca.ee](http://www.cca.ee)

Vabaduse väljak 6, 10146 Tallinn, Estonia

+372 6314050, +372 6443542

Johtaja Johannes Saar, [johannes@cca.ee](mailto:johannes@cca.ee)

MTÜ Tartu Kunstnike Liit

(Tarton taiteilijaseura)

[kunstimaja.ee](http://kunstimaja.ee)

Vanemuise 26, 51014 Tartu, Estonia

+372 742 767

Puheenjohtaja Markus Toompere,

[markustoompere@kunstimaja.ee](mailto:markustoompere@kunstimaja.ee)

Galleristi Indrek Grigor,

[galerist@kunstimaja.ee](mailto:galerist@kunstimaja.ee)

Kulttuurilehti Sirp  
www.sirp.ee  
Vabaduse väljak 6, 10146 Tallinn, Estonia  
+372 682 9070  
Kuraattori Reet Varblane, reet@sirp.ee

Kastellaanimaja Galerii  
linnamuseum.ee/vilde/kastellaanimaja-galerii  
Roheline Aas 3, Tallinn, Eesti  
+372 5395 7720  
Galleristi Piret Meos, piret.meos@linnamuseum.ee

Galerii Allee  
www.allee.ee  
Pikk 30, Tallinn, Eesti  
+372 646 4500  
Galleristi Juhan Kohal, info@allee.ee

Haus Galerii  
www.haus.ee  
Uus 17, Tallinn, Eesti  
+372 641 9471  
Galleristi Maarika Vanik, haus@haus.ee

Vabaduse Galerii  
www.eaa.ee/galeriid  
Vabaduse Väljak 6, Tallinn, Eesti  
+372 627 3630  
Galleristi Juta Kivimäe, juta.kivimae@ekm.ee

Disaini- ja Arhitektuuri Galerii  
Pärnu mnt 6, Tallinn, Eesti  
+372 511 1445  
Galleristi Maile Grünberg, grynberg.ltd@mail.ee

Agijas Sunas Makslas galerija  
www.galerijaasuna.lv  
Kaleju iela 9/11, Riga, Latvia  
+371 6708 7543  
Galleristi Agija Suna, agija.s@gmail.com

Galerija Slazds  
www.makslasgalerija.lv  
12/14 Aldaru iela, Riga, Latvia  
+371 2881 2114  
Galleristi Katrina Toivane, slazds@slazds.lv

Latvijas Makslinieku savienibas galerija  
www.lms.lv  
11. Novembra krastmala 35, Riga, Latvia  
+371 2937 2758  
Galleristi Igors Dobicins, igors.dobicins@lms.lv



SUOMEN VIRON-  
INSTITUUTTI

[www.finst.ee](http://www.finst.ee)



LAPIN TAITEILIJASEURA

[www.lapintaiteilijaseura.fi](http://www.lapintaiteilijaseura.fi)